

A norvég képviselőválasztások végleges eredménye a szükséges pótválasztások miatt még nem ismeretes; annyi azonban máris nyilvánvaló, hogy a szavazásra jogosult nők 90%-a élt e jogával. Eddig egy kerületben választottak női képviselőhelyettest. (Norvégiában minden képviselő mellé helyettest is választanak.)

A NŐSZÖVETSÉG ÉS A VÁLASZTÓJOG.

Írta: GLÜCKLICH VILMA.

Emlékezzünk: valamivel több, mint 3 esztendeje, hogy a temesvári megyeház nagytermében tartotta közgyűlését a Magyarországi Nőegyesületek Szövetsége. Az ülés napirendjén szerepelt a Feministák Egyesületének indítványa: létesítsen a Szövetség gyermek- és ifjúságvédelmi, munkásnő- és cselédügyi, továbbá békeszakosztályán kívül választójogi szakosztályt is, amelynek tagjai figyelemmel kísérik és megvitatják a nők választójogáért világszerte folyó küzdelmet. Az indítvány nem is kívánta, hogy a Nemzetközi Nőszövetség 1904. évi határozata szerint a szakosztály küzdjön a nők választójogáért: csupán e küzdelem tanulmányozását tűzte ki céljául. Ebben ugyan némi ravaszság rejlett: aki egyszer tanulmányozni kezdi ezt a kérdést, okvetlenül a suffragistek (ha nem is a suffragettek) táborához csatlakozik. De már ez a szerénynek látszó kívánság is kísértetjárást idézett föl: egy holt jogtudós érveit olvasták az újítás híveinek fejére, akárcsak a biblia betűjét Kopernikus tanainak hirdetőire. Hosszas vita után szavazásra került a sor; kitűnt, hogy a természe-

tesen többségben levő konzervatív egyesületek 3-as, 4-es csoportjai küldték ki és ruházták fel 4-6 szavazattal delegátusaikat, nehogy megvalósuljon ez az istentelen terv: a magyar asszonyokban fogékonyságot ébreszteni a világ összes asszonyainak közös érdekei iránt.

A Feministák Egyesületét elszomorította, de nem csüggesztette el az a szegénységi bizonyítvány, amelyet a Nőszövetség közgyűlésének határozata állított ki a magyar asszonyoknak. Lankadatlanul dolgozott, „lármázott”, mint a tétlenül finomkodók mondták és még örülni is volt alkalmá: a temesvári kudarc több új, értékes munkaerőt állított a küzdők táborába, közöttük Perczelné Kozma Flórá, aki éppen Temesvárott csatlakozott a radikális nőmozgalomhoz. Az ő becsületes őszintesége, egyéniségének vonzóereje egymásután fegyverezte le azokat, akik eddig csupán a passzív magatartásban láttak előkelőséget. A gentry-asszonyok átnéztek végre a klikk határain és meglátták, ami ott túl és visszatekintve azt is, ami ott benn visszas, igazságtalan, társadalom-ellenes. Perczelné szavának meleg közvetlensége érlelte meg a szolidaritás érzését, amelyet a Feministák Egyesülete évek óta ültetgetett és ápolt. Reméljük, hogy most már visszafejlődni sohasem fog!

Az indítvány benyújtását Perczelné Kozma Flóra a következő előadással kísérte:

A Budapesti Dávid Ferenc Egylet által beadott indítványt, mely egy választójogi szakosztály megalakítását ajánlja, van szerencsém a következő – már az egyesületek elnökeihez intézett körlevelemben is hangsúlyozott – magyarázatokkal indokolni.

A Nők Nemzetközi Szövetségének 1904-ben Berlinben tartott közgyűlése – tudtommal – a nő polgárjogainak megszerzésére ösztönözte az egyes nemzeti szövetségeket. Abból a szem-

pontból indult ugyanis ki, hogy hiába dolgoznak a nők társadalmi úton korunk súlyos tévedései ellen, míg a kulturális haladást egyedül biztosító helyes törvényhozást nem mozgathatják elő.

Amíg ezen ösztönzésre a legtöbb országban megalakult az illető nőszövetség választójogi szakosztálya, addig a mi Szövetségünk ezen törekvése az egyesületek által leszavaztatott.

Hogy hagyományos múltunknak és kegyeletünknek teszünk eleget, midőn újból megpróbálkozunk ezen túl modernnek látszó törekvéssel, bizonyítja az a tény, hogy évszázadokkal ezelőtt, amikor Európa egyetlen más államában sem adtak a nőnek politikai jogokat, Magyarországon követküldési joga volt neki, mely 1848-ig fennállt. Egyáltalában a legnagyobb tévedés azt hinni, hogy ősanyáink, a régi nemes magyar asszonyok, ellene voltak a hasonló törekvéseknek. Méltóztassanak a magyar nőmozgalom régi dokumentumaiból „A magyar anyáknak az Ország gyűlésére egybe gyűlt Ország Nagyjai s magyar atyák elejébe terjesztett alázatos kérésük”-et elolvasni s meg méltóztatnak látni, hogy 1790-ben már a mienkhez hasonló indoklásokkal kérték a magyar anyák, hogy ne kárhóztassák őket csak a gazdaszonykodásra és ne zárják el előlük a tudományokat és az országgyűlés tanulságait, mert a meglevő, szántsándékkal korlátozott műveltséggel és hatáskörrel még a nevelés nőies feladatát sem tudják kellően elvégezni!

Ismételve hangsúlyozom a körlevélben mondottakat. Nem arról van szó, hogy egyik vagy másik liberális egyletnek egész program m jár ráerőszakoljuk a konzervatívabb egyletekre; csak egy pontban: a választójog érdekében folytatott csendes, de önerzetes törekvésben – mely törekvés sikere nyitja meg egyedül előttünk az ország sorsába való komoly beavatkozást – kívánjuk dolgozó nőinket csoportosítani. – Világért sem azért, hogy majdan férfias jogainkkal büszkélkedhessünk, hanem hogy nőies kötelességeinket – legalább a messze jövőben – gyökeresen végezhessük. Ismétlem, majdnem teljesen hiábavaló mostani dilettáns munkánk, a tünetek folytonos apró kezelése, míg a kellő hatáskörrel és joggal magán a baj gyökerén magunk orvosságával nem segíthetünk.

Hogy szegény hazánk temérdek nyomorúsága közül csak a női nemet legérzékenyebben érintőt említsem: a leánykereskedelemnek államilag engedélyezett volta mindnyájunkat egy nemes harcba állít! Méltóztassanak meggondolni, mit segítünk mi a folytonos – nekünk ajánlott és szervezett – „mentési” munkával, fiatal leányokat hajnalban állomásokon váró missziókkal, mikor magát e borzalmas kereskedelmet maga a törvény védi és szabályozza!! Ezek a szerencsétlen leányok – kik-

nek szegénységét, műveletlenségét, öntudatlanságát, esetleg rossz hajlamait, maga az öntudatos társadalom aknázza ki saját céljaira – ezek a leányok is Magyarország leányai, tehát duplán testvéreink, kik méltán megkívánhatják minden szerencsésebb körülmények között született honleánytól, hogy iparkodjék magának azt a fegyvert megszerezni, mellyel szabadságulást hozhat reájuk.

Mert amit ma neveznek leánykereskedelem elleni harcnak – kivéve a nemrég megalakult „Magyar egyesület a leánykereskedelem ellen” gyönyörű és tiszta munkáját – az nem valami logikus harca a társadalomnak! Az csak abban merül ki, hogy ne engedjük külföldre csempészni leányainkat – mert ez égbe kiáltó bűn és hazafiatlanság – de itt Magyarországon szívesen adják meg bármikor az engedélyt az elzúllásra! Furcsa hazafiaskodás az, mely éppen e szent földön nem tiltakozik a magyar vérek és léleknek hivatalosan engedélyezett megrontása ellen!

De legnevetésesebbnek tartom társalmunktól, hogy ragaszkodva a mai álszenteskedő állapotokhoz és megtagadva tőlünk a számottevő beleszólást, a legcinikusabb módon charitatív munkára predesztinál bennünket, buzdítva, hogy csak „mentsük” – ha tudjuk – e szentesített demoralizáció elől mindkét nembeli ifjúságot.

Eszembe jut a mi öreg kertészünk, aki rendszeresen az élivel állította fel a kaszát állatjai között és ahelyett, hogy fiait produktív munkára fogta volna, felváltva állította őket örnek, hogy egyik vagy másik állat bele ne lépjen a kasza hegyébe!!

Mélyen tisztelt közgyűlés! Én már egyszer szeretném a társadalom ezen ósdi, de cinikus fefogású részének őszintén bevallani, hogy kifáradtunk e meddő, logikátlan munkába és nem vagyunk hajlandók tovább őrizni a kaszát! Igazán nincs értelme, hogy úgy a családi életben, mint kint a közéletben a lelünkkel adjuk minden egyes törekvésünkre, mikor amit a családban építünk, amit a gyermekeinkbe plántálunk, azt lerontja a külvilágban való más felfogáson és más morálon felépült temérdek intézmény. Amit a közügyért dolgozunk, az szintén teljesen hatás nélküli a felállított és törvényileg megpecsételt akadályokkal szemben.

Ismétlem, belefáradtunk a sok sikertelen munkába, hacsak nem a hiúság vezérel bennünket és megelégszünk azzal a sovány eredménnyel, hogy „szerepelünk” a közéletben.

Mélyen tisztelt közgyűlés! Az egész egyetemes társadalomnak az a legszomorúbb ténye, hogy több a szereplő, mint a számottevően dolgozó! Ne essünk mi is ebbe a hibába. Ne elégedjünk meg azzal, hogy itt vagy ott mi

is jelen vagyunk, sőt dolgozunk is, hanem kutassuk kritikus szemmel, vajjon mozdítottunk-e ezzel észrevehetően a meglevő, javításra váró állapotokon!

Ha a nőiesség – melyet annyi antifeminista író szebbnél-szebb formákban énekel meg – csakugyan olyan pótolhatatlan nagy érdem; ha a szívünk, kedélyünk, egész lelki világunk csakugyan szelídebb, humánusabb, igazságszeretőbb, mint a férfié; ha maga a természet úgy kitüntetett bennünket, hogy csakugyan egy külön, nemesebb morált szabott a számunkra, úgy ezeket a nőies vonásokat, de különösen ezt a magasabb erkölcsöt bele kell a közéletbe és törvénybe vinni, de különösen bele kell a mi mindnyájunk által szeretett magyar hazánkba olvasztani, mert a történelem maga bizonyítja, hogy magasabb erkölcs nélkül egyetlen egy nemzet sem boldogulhat igazán. Valamint bele kell az anyai érzést, ezt a nehéz, gondterhes, örökös aggódó és töprengő tulajdonságot, mely válogatás nélkül majdnem minden nőben él, legyen az akár anya, akár sem, a nagy mindenségbe plántálni, úgyszólván egyetemesíteni, hogy ez fogadja, ez őrizze és ez nevelje minden egyes törvényen és szokáson keresztül a jövődőt megalapító ifjúságot. Mert az igazi kötelességtudást és felelősségérzetet nem a könnyed és kellemes érzések, nem a mindenféle erkölcsi állapotokba belenyugvó, előkelően közönyös hangulatok, hanem éppen a komoly és gondterhes töprengések fogják a világ számára megteremteni.

Világért sem akarjuk tehát mostani törekvésünkkel magunkat e családi kötelességek alól emancipált világ mintájára „megedzeni” és mint mondani szokás, „férfiassá” tenni, hanem szeretettel ápolva nőies vonásainkat, éppen ezzel kívánjuk átreformálni közéletünket. Különben is korunk összes modern és humánus mozgalmainak sikere, különösen a béke és az antialkoholizmus ügye nagy mérvben attól függ, lesz-e hivatalos szava a békeeszméért lelkesülő és mindenben józanságot és mérsékletet hirdető asszonynak.

Tudjuk, hogy a nők egyrésze nem bír azzal a tudással és intelligenciával, hogy tényleg használhasson a köznek, de vajjon a választó, sőt választott férfiak között nem találunk-e tucatszámra kétségbeejtő egyéniségeket? És a mai viszonyok között még csak néhány világos lelkű emberrel toldhatnók is meg a dolgozók seregét, vajjon nem lenne-e ez is áldás? Állítólag Szász Zsombor képviselő mondta volna a következő gyönyörű nyilatkozatot: „Nem tudom pozitíve, hogy áll a nők táborában a magasabb intelligencia, de egy asszonyról határozottan tudom, hogy intelligens – ez a feleségem – és ezen egy ked-

véért szükségesnek tartom a nők választójogának behozatalát”. A leghiggadtabb és megbízhatóbb, semmiféle ultramodernségben sem szenvedő hazafiak, mint Giesswein kanonok, Kenedi Géza író, Márkus Dezső kúriai bíró, Herczeg Mihály, az egyetem volt rektora és még egy sereg szereplő ember, kik éppen nem a meggondolatlan túlzásoknak hívei, mind a női választójog mellett nyilatkoztak már nem egyszer. A régiek közül hogy csak két kiváló egyéniséget említek: halhatatlan Eötvös Józsefünket és a magasabb magyar nőnevelés megteremtőjét, Veres Pálnét; mindkettő híve volt a nők egyenrangusításának. És még velünk tart egy sereg – nem ugyan hírneves –, de a mi életünkben nagy szerepet játszó, igazságos lelkű férfi, kik szeretettel és gúny nélkül támogatnak bennünket törekvésünkben.

Utoljára még csak egy érvet legyen szabad felemlíteni. Bármilyen előkészületlen legyen is e nagyobb feladatra tudásunk; bármennyire járatlanok és tanulatlanok legyünk is egy vagy más tekintetben, egy pontban majdnem kivétel nélkül előnyben vagyunk: a lelkesedésben, vagyis a becsületes munkában és az emberiségben való rendíthetetlen hitben! Már pedig, hogy mit jelent ez a lelkesedés, ez a hit a haladásra nézve, azt nem igen szükséges magyarázni! A mi szerencsétlen társadalmunk és közállapotaink nem azért nem haladnak erkölcsileg, mert az emberiség képtelen volna e haladásra, hanem mert közönyénél és nembánomtságánál fogva nem tud saját haladásában hinni s így nem is igyekszik egy tisztább világnézetet megszerezni. Minden egyes határozatnál, minden egyes törvénynél, bevett szokásnál egyenként ki tudom mutatni ezen pesszimizmus szülte tökéletlen megoldást, mely rendesen temérdek ártatlan áldozatot követel. Ezt a megrögzött, hivatalos pesszimizmust dönté meg, vagy legalább is csökkentené a közintézkedésekben a hittel folytatott női munka.

Erre a „hit” szóra természetesen ismét felújult az ellenpártnak már régóta hangoztatott nézete, mely szerint éppen a női lélek vallásos, „babonás” volta miatt féltő, hogy hazánkban a liberalizmus szenvedne ezen újításnál, mert a mi működésünk csupa konzervativizmust és a lélek belibincselését, miszticizmusba való lesüllyesztését eredményezné.

Mélyen tisztelt közgyűlés! A mi lelkünk vallása, mely hiszi az igazat, szépet és jót; mely hirdeti az emberiség javuló és tökéletesülő nemes voltát – a mi hitünk nem bilincsel és nem sülyeszt a sötétségbe senkit és semmit, hanem inkább mindeneket felszabadít és magasra emel! Ez az a köteles lelkesedés, az az egyetemes szereteten alapuló szükséges entuziasmus, melyről Magyarország két legnagyobb szónoka: gróf Tisza István és Prohászka

Ottokár majdnem egy időben hangoztatta, hogy enélkül a világ sohasem érheti el azt a magaslattot, mely egy eljövendő tisztább világnézethez szükségeltetik. Ez az az emelő erő, melyet éppen a haladás és igazi szabadság érdekében nem nélkülözhetünk már soká.

A komoly női törekvésnek ellenségei azzal szoktak érvelni, hogy a női nem még eddig a feltalálók sorában sohasem állt, semmiféle meglepő találmányban nem részesítette a világot, tehát nem számíthat a meglévőnél nagyobb jogokra. Tökéletesen igaz, hogy például a „levegő” divatos „meghódításában nem nagy részünk van, legfeljebb egy-egy fohász emelkedik tőlünk a magasba, hogy katasztrófával ne végződjék e merész vállalkozás. Hanem egy közös és egyetemes találmányunk, egy magasba gravitáló, de biztos alapon szervezett, biztos sikert eredményező tervünk nekünk is van: ez az alacsony és önző szenvedélyek legyőzésén, „meghódításban alapuló merészebb szárnyalás, becsületes és tiszta életfelfogás, mely valószínűleg felveszi a konkurrenciát a legzseniálisabb repülőgéppel is ...

Ennélfogva őszinte hittel és bizalommal kérem indítványomnak, illetőleg szabadelvű keresztény egyetem indítványának, mely egy nemesen és méltósággal dolgozó kis otthon kíván e magasabb törekvéseknek állítani, jóakarátú megértésen alapuló elfogadását!

Az indítványozó után Sebestyén Stetina Ilona szólalt fel; kijelentette, hogy a temesvári közgyűlésen ő maga is az ellenzők táborához tartozott még; de azóta sok minden történt és ő nyíltan kijelenti, hogy ma meggyőződött híve a nők választójogának.

B o g y a y K á l m á n n é csatlakozik Sebestyén szavaihoz; ő is ellenezte a nők választójogát, de azóta belátta annak helyes és szükséges voltát.

Ezután **S z i r m a y O s z k á r n é**, az Országos Anya- és Csecsemővédő-Egyesület delegátusa szólalt fel. Szavaiból kiemeljük a következőket: „Politikai életünk sivár és szomorú; nem tetszik nagyon kívánatosnak, hogy abban részt vegyünk: de részt kell vennünk: nem mint cél felé törekszünk oda, nem is pusztán eszköznek tekintjük más cél elérésére, hanem összes szociális és kulturális munkánk a l a p j a e z; nemcsak mint jogot kérjük, hanem mint kötelességet, melyet teljesítenünk kell. Szociális munkánk érlelte meg bennünk a meggyőződést, hogy ebben részt keli vennünk és így csak a legnagyobb hálával üdvözölhetjük az indítványt, amely azt célozza, hogy e kérdéssel ne egy-két egyesület foglalkozzék, hanem a Magyarországi Nőegyesületek egész nagytekintélyű szövetsége, ami által méltó kifejezést nyer azon eszme, hogy ez valamennyiünk közös ügye.

Az Országos Anya- és Csecsemővédő-Egyesület munkája körében, amely egyesületet itt képviselni szerencsés vagyok, léptenyomon van alkalmam sajtó szívvel tapasztalni, mily égető szükség van arra, hogy törvényeink megváltozzanak. Az anyaság biztosítása, a házasságon kívül született gyermek védelme, mindezen kérdések sürgősen követelik, hogy az asszonynak is része legyen a törvények megalkotásában. A béke és kultúra munkáit akarjuk szolgálni; szilárduljon meg bennünk a meggyőződés, hogy legnemesebb fáradozásaink, szociális, humánus és kulturális összes törekvéseink mindaddig igazi eredményre nem juthatnak, míg községeink igazgatásában, törvényeink megalkotásában az **a s s z o n y n a k**, az anyának szava nincs. És mindnyájan, kik a béke eszméjét szolgáljuk, kik az alkohol és tuberkulózis átkai ellen küzdünk, kik körünk erkölcsi színvonalát emelni akarjuk, kik a gyermeket gyámolítani, az anyaságot védeni, az árvát felnevelni akarjuk, kik a hazafiságot szolgálni és az édes honi szót terjeszteni akarjuk, kik a nőnek új meg új munkakört nyitni, a fehér rabnők szörnyű intézményét megszüntetni akarjuk, akik különböző utakon egy nemes cél felé törekszünk, akár hazafiságunk, akár vallásos meggyőződésünk, akár emberszeretetünk, akár az öntudatra ébredt szociális lelkiismeret parancsava visz bennünket a kultúrunk sáncai közé, egységesen és szilárd meggyőződéssel hangoztassuk: helyet a nőnek a törvényalkotásban.

Mikor e felszólalások után az elnök szavazásra akarta bocsátani az indítványt, a delegátusok lelkes helyeslése mutatta, hogy erre nincsen szükség: a közgyűlés egyhangúlag határozta el a szakosztály létesítését.

Mekkora haladás a temesvári közgyűlés konzervatív blokjától a mostani egyhangú határozatig! A következő ekkora haladás már a választójog tényleges birtokába juttatja a magyar nőket. Reméljük, hogy ehhez már nem kell 3½ esztendő!